

SZÜKMELLŰ GYEREKEK

A testnevelés társadalmi kérdés? Ez enyhén szólva túlzás — szoktuk mondani, amikor évente egyszer-kétszer a testneveléssel foglalkozó fórumok, intézmények segélykiáltásait olvassuk és amikor sokkal fontosabb gazdasági és társadalmi kérdésekre gondolva, tovább lapozunk az újságban. Hogy lenne baj a sporttal, hiszen hazánk állandóan világversenyek színhelye, ez pedig a szervezethez bizonyítéka. Itt van például július közepe: Abbáziában nyolc ország legjobb birkozói küzdöttek az Adria-Kupa keretében és a csapatversenyt Jugoszlávia nyerte; Zágrábban a tizennégy ország részvételével tartott II. tornász világszemle a Partizán testedző szervezet sikereit bizonyítja; Beográdban a kispályás kézilabda világbajnokságán Jugoszlávia a harmadik volt; a „Jugoszlávián át” hagyományos nemzetközi kerékpárversenyen, amely kilenc ország élversenyzőit toborozta egybe, Jugoszlávia a csapat-győztes; a noviszádi Vojvodina labdarúgó csapata bejutott a Középeurópai-Kupa döntőjébe, stb. — Valóban mindenfelé teljes siker. (Hozzávetőleges számítások szerint a fentiek közül az első négy rendezmény szervezési költségei meghaladták a 15 millió dinárt, nem számítva azt a majd 300 milliót, amit Zagreb városa költött a versenypályák, termek, stb. előkészítésére.) Igen, csak hogy ezek a sikerek sportsikerek, és habár a minőségi sport általában a testnevelés tömegességét fejezi ki, igazat kell adnunk azoknak, akik azt mondják, hogy nálunk ez nincsen arányban.

PÉNZT GYÚJT AZ ÓVÓNŐ

Dr. Szmodlaka, az Európaszerte ismert beográdi sportorvos a gyermekszervezetek és a gyermekbarát egyesületek vezetőinek egy értekezletén ezt mondta: „Az ember — tudatosan vagy tudattalanul — születésétől haláláig foglalkozik testneveléssel, a legintenzívebben pedig gyermekkorában. Bármilyen nyelven beszéljenek is, a gyermekeknek van egy közös tulajdonságuk az egész világon: egyaránt szeretnek játszani, egész gondolatvilágukat a játék tölti be. Ha ez már így van és minden embernek, minden

szülőnek szemefénye a gyermeke, miért ne törődjünk többet azzal a kérdéssel, hol és hogyan játszik a gyermek? Amíg pólyában van és amikor tipegni kezd, anyja aggódva nézi, méri, ellenőrzi, hogyan fejlődik, erősödik, sokszor indokolatlanul is gyengének találja, tanácsot kér szomszédától, vagy orvostól. De ahogy múlnak az évek, mind kevesebbet gondolunk a gyermek testi erőnlétére. Akkor vesszük csak észre a mulasztást, ha már baj van.

Vajon helyénvaló-e, hogy az a fiatal, hivatásáért rajongó szuboticaí óvónő két évvel ezelőtt, Szuboticára jövet minden hatósághoz hiába fordult panaszával, hogy az óvoda termének padlója rothadt, az ablakokon és az ajtón nincs üveg, nincsenek padok, kisasztalok a gyerekek részére, játékokról nem is beszélve. Végül is körüljárta a szülőket és rávette őket, hogy havonta mindenükük fizessen száz dinárt egy közös pénztárba. Ebből lett azután az első évben elviselhető, a következő évben pedig már csinos óvoda.

Illuzórikus volna feltételezni, hogy a kicsinyek nevelésével — elsősorban testi nevelésével — megbízott óvónők nagyobbrésze annyi energiával és leleményességgel lát a munkájához, mint ez a szuboticaí. Pedig az anyagi feltételek megteremtése még a kisebbik rész. Hol vagyunk még attól, hogy az óvónő minden gyerekről tudja, milyen különleges játékot, gyakorlatot kell végeztetni vele, hol van az együttműködés e tekintetben is a családdal és az orvossal. Ez még csak a messzi távlat. De pormentes, fűthető terem, fűves udvar, egy sarokban homokos gödör — ez mindenütt lehet. Ezzel együtt jár majd a jó tulajdonságok szokássá nevelése, a kézmosás, lábtörlés, külön pohár, fogmosás, stb.

De ki mondja meg mindezt a szülőnek és a néphatóságnak?

A tanügyi szervek, orvosok véleményének, javaslatának el kellene jutnia a választók gyűléséig és akkor nagyobb valószínűség lenne megoldásukra, mint ahogyan megjavítják a járdákat, vagy ahogy talán csak jeles ünnepeken működő, de több színben pompázó szűkölkutat építenek a község központjában.

KIFELEJTETT TORNATEREM

Szervezett formában a gyermek legtovább iskolás korában foglalkozik testneveléssel. Nyolc évig, vagy esetleg tovább is meghatározott program szerint előbb játszik, később pedig sportol. Ez a legfontosabb kor a gyermek testi fejlődésében és ekkor tehet érte legtöbbet a tanító, a tanár, a szülő és egész közösségünk.

A kötelező napi félórás testnevelést már az iskolareform előtt bevezették a nyolcoosztályos iskolákban. A tanügyi hatóságok szigorúan ellenőrzik megtartását, és sokat tettek a tanítók szakképesítésére is, hogy a nevelésnek ezt a részét is sikeresen végezhesék. Az anyagi feltételek azonban sokszor itt sem jobbák, mint a fent nevezett óvodában. Sőt, a közel-

múltban megnyílt noviszádi korszerű nyolcosztályos iskola, illetve annak tervezői csúcsteljesítményt értek el e tekintetben. A minden szempontból korszerű, világos épületben akkora tornatermet építettek, hogy legfeljebb — sakkversenyt rendezhet benne egy osztály. Gyönyörű nagy díszterem igaz csak van a régi és az új iskolákban egyaránt, s évenként kétszer-háromszor használják is, de a tornaterem néhol — például a fenti nyolcosztályos kísérleti iskolában — csak akkora, mint egy osztály tanterme. És még a jövőtől sem remélhetjük, mert ha majd lesz is erre a költségvetésben pénz, játszóteret nem építhetnek, mert nincs hely.

A középiskolákban talán még rosszabb a helyzet. A diákok a tornatanárra, a tornatanár a tanári karra, a tanári kar az objektív lehetőségekre, pontosabban: a lehetetlenségekre panaszkodik. Rengeteg a tanulnivaló, a testnevelésre nem marad idő — mondják.

A becsei gimnáziumban érdekes újítással kísérleteztek az elmúlt iskoláévben. Az órák közötti szünetben szervezett testneveléssel üdítik fel a diákok szellemi munkája közben, feledtetik el vele egy-egy pillanatra a négyzetgyököt, trigonometriát, igeragozást. Szakkörökben Vajdaságszerte a kísérlet nagyszerű eredményéről beszélnek. Igen ám, de olyan tornaterem és szabadtéri sportpályák, mint a becsei gimnáziumban, illetve a szomszéd-ságában lévő Partizán otthonban, nincs sehol Vajdaságban.

S vajon csak a testnevelési tanár gondja ez? Semmiképpen sem. Minden tanárnak így kellene erre tekintenie, ha talán nem is olyan mértékben, mint ahogyan a becsei gimnáziumban teszik. Legalább a heti sportdélutánt, vagy a havi sportnapot feltétlenül meg kellene tartani mindenütt. A szubotociai kereskedelmi iskolának például egész tanári kara kint van a tanulóiifjúsággal a stadionban, a havonta tartott sportnapon. A tanárok bíráskodnak, sőt maguk is játszanak, versenyeznek. Beszélni sem kell arról, hogy mennyivel közelebb kerül ezáltal a tanár a diákhöz és a diák a tanárhoz, habár ebben az esetben nem ez a legfontosabb, hanem a tanuló testi nevelése, — végeredményben egészsége.

A játszóterek, sportpályák az iskolák közvetlen közelében legalább olyan fontosak, mint a világos terem a rajzórához, vagy a hangszer a zeneórához. A városok szépítése, csinosítása dícséretreméltó, de aggasztó például, hogy Noviszádon minden egyes park rendezése egy-egy játszótér elvesztését jelenti a gyermekek számára. Sőt a Zsarko Zrenyanin iskola kertjét is virágos parkká akarták átalakítani a városrendészeti szakemberek, a gyerekek pedig — menjenek a Partizán otthonba tornaórára. (Havi tízezer-húszezer dinár használati bért kellene fizetni ezért, és sok helyen *fizetnek is az iskolák a testedző egyesületnek a terem vagy játéktér használatáért.*)

A kérdés sokrétű és a megoldást talán ott kellene kezdeni, hogy a tornatanár óráinak számába számítsák be a sportdélutánokon és a tanulók szabad idejében végzett munkát, mert ez nem tekinthető iskolán kívüli mun-

kának. Van persze ahol nem ezzel kell kezdeni. Abban a szubotikai nyolcosztályos iskolában például, ahol több mint nyolcvan gyermeknek megromlott a látása, mert nappal is gyenge villanyfénynél folyik a munka, nem a tornaórák számának növelésével kezdődik a megoldás. Itt a tornatanár jól teszi, ha a tornaórán sétálni viszi a gyerekeket, nehogy kimelegedjenek és a következő órán gyorsabban vegyék a lélekzetet a nedvesfalú tantermekben.

Az iskolák sportverseny-rendszerének kialakításában nagy szerepe lesz a záró sportünnepélynek az Ifjúság Napján. Ez lesz az iskolai testnevelés vizsgája. Ezen a vizsgán azonban előre bukásra van ítélve pl. az a szubotikai iskola, amely a Partizán otthonában van. Mert bármennyire hihetlenül hangzik is, ezek a tagozatok nem használhatják az ugyanebben az épületben lévő tornatermet, sem pedig az udvarban lévő különféle sportpályát, mert az a Partizáné. Joggal kérdezhetjük: hát a Partizán kié?

KÖNYORADOMÁNY

Ez év elején egy sportküldöttség jelentkezett a noviszádi járási népbizottság elnökénél minden szöszaporítás, kertelés nélkül a tárgyra tért.

Noviszádon a testnevelés és sportélet anyagi lehetőségei lényegesen mások, mint Vajdaság többi járásában, vagy városában. A legtöbb helyen ugyanis évek óta az a gyakorlat, hogy a községi költségvetések elkészítésekor, ha a kiadások összegét csökkenteni kell, a legkézenfekvőbb mindig a testnevelési költségek csökkentése vagy törlése. Noviszádon nem. Itt nem is igen lehet csökkenteni, hiszen számottevő összeg be sem került a költségvetésbe. Az idén is, tavaly is összesen egymillió dinárt kapott a sportszövetség a sportszervezetek részére. Ennek következményeképp évről-évre kevesebb a minőségi sportoló, hiszen még az országos versenyekre sem utazhatnak. Csupán labdarúgásban, ökölvívásban és szertornában nincs minőségi hanyatlás, a többi ágból minden minőségi sportoló vagy más városba megy, vagy abbahagyja az edzést.

A küldöttség azt a választ kapta, hogy készítsenek távlattervet sportépületekre és felszerelésekre. A szakemberek fizetésére mindenkor tudnak esetleg jelentősebb összeget is biztosítani.

(Ami az objektumokat, sportpályákat illeti, ahány város, annyi megoldási mód, de teljesen megoldva sehol sincs. Még mindig nem hajtották végre azt a sok helyen elhangzott és jóváhagyott javaslatot, hogy minden sportpálya kommunális legyen, a kommuna felügyelete és gondozása alá tartozzon. Nemrégén összegeztük az ifjúság önkéntes munkájával épült objektumokat. Egy év sem múlt el azóta és ezeknek az annyira szükséges kis sportpályáknak felét kóró borítja. Vagy beszéljünk a nagy stadionokról?)

Zrenyaninban a tavasszal a hóval együtt a földet is a futópályára túrták a túró-gépek, s ezek az itt-ott fél méter magas dombok most is ott díszelnek a futópályán. Emiatt nem tudták Zrenyaninban megtartani Vajdaság egyéni atlétikai bajnokságát.)

A noviszádi sportszövetség elnöke eldicsekedett az ígéretekkel az egyik országos sporttertekezleten is, meghívta a jelenlevőket, hogy néhány év múlva jöjjenek el Noviszádra, majd meglátják, hogyan gondoskodik a közösség a testnevelésről. Lesz pálya, felszerelés, edző — mindenki részére.

A tervek valóban szépek, de egyelőre semmi sem mutat arra, hogy valami is változott volna. Azaz mégis, néhány gyermekjátsszótérrel — a parkok rendezése óta — kevesebb van a városban.

Noviszádon egymilliót, Szuboticán ötöt, Zrenyaninban nyolcat kapott a sportszövetség tavaly. A verbászi járási sportszövetség *ötvenezret*. Ebből kiténik, hogy mennyire különbözök a nézetek, különösen pedig az, hogy a testnevelési célokra szánt összeg nem biztos, azt csak úgy adják, azt *máshonnan* kell elvenni. Így tekintenek erre, nem pedig úgy, ahogy már 1957-ben illenék.

SPORTPÁLYA A GYÁR UDVARÁN

A tartományi sportintézet kísérletezésképp két noviszádi üzemben, a Petar Drapsinban és a Vajdasági Selyemgyárban egy-egy csoporttal megszervezte az aktív pihenést. Felszerelést, szakembert adott és a félórás pihenő alatt a munkások sportolnak.

Nem új dolog ez, nem most találták ki. Keleten és Nyugaton is csinálják. És a kapitalista országokban a gyártulajdonos nyilván elsősorban nem emberbaráti érzéstől fűtve költött a gyári sportpályákra, hanem azért, mert meggyőződött róla, hogy milyen hatással van a termelésre. A módszerek különbözők. Amerikában szabad foglalkozás van különféle sportpályákon, a Szovjetunióban és Kínában egységes gyakorlatokat végeznek.

A két noviszádi üzemben azonban a pihenő alatt sporttal foglalkozók száma nem gyarapodott, amint a szervezők a siker után remélték, hanem minden abbamaradt. Pedig a munkástanács is megállapította hasznos voltát.

Ha nem hatott volna is a termelésre, csupán felfrissült, szórakozott volna a munkások e csoportja — egy-egy húsz perces film lepergetése a munkaszünetben szintén felfrissítette a munkásokat — nem lett volna-e természetes, hogy a kezdeményezést üdvözölje és felkarolja a két gyár vezetősége? Nem így történt. Sőt a kísérlet elemzése után a járási és a tartományi szakszervezeti tanács sem tett semmit. A tartományi sportintézet a kezdeti sikeren felbuzdulva tanfolyamot hirdetett és ötven üzemtől körlevélben kérte, hogy küldjenek egy-két fiatal, hogy kiképezzék az üzemi felfrissítő testnevelés vezetésére. Két jelentkező volt csupán, egy Kragujevácról és egy Noviszádról.

Nem egy vállalat könnyen kifizet százezer dinárt is hirdetésre — sokszor egészen feleslegesen, — de hogy két csónakot vegyen az üzem dolgozói részére, week-end-házat vagy egyéb sportfelszerelést, az eszébe sem jut. Varazdinban például minden munkás és alkalmazott után négyezer dinárt fizet a vállalat a központi testnevelési alapba. Hogy mi mindent lehet ebből biztosítani a tömeges testnevelés és sport részére, azt könnyen kiszámíthatjuk.

Felvethető a kérdés, mikor szándékozik ebbe a kérdésbe beavatkozni, részt vállalni a betegségek megelőzését szolgáló munkában a társadalombiztosító intézet. Vagy csupán a betegek gyógyítása tartozik hatáskörébe? Nem struccpolitikára emlékeztet ez az álláspont? Egy-egy nyáron ezer és ezer gyermek megy a társadalombiztosító intézet költségén üdülni az Adria és Szlovénia legszebb vidékeire. De mikor vesszük már elő a ceruzát, mikor számolunk azzal is, hogy milderre nem lenne szükség, — legalábbis nem ennyire, — ha másként állnának a testneveléssel. Röviden: miért nem alkalmazza a társadalombiztosító költségvetésében is a korszerű világban elfogadott elvet, miért nem járul hozzá a testnevelés feltételeinek javításához?

MINDEN ÚT A KOCSMÁBA VEZET

Falun különlegesen nehéz a helyzet. Egyelőre még ismeretlen az a módszer, amivel a 16 éven felüli falusi ifjúságból aktív sportolókat nevelhetnénk. Az iskolában azonban a gyermek szokásává válhat a testnevelés, és akkor később sem lesz hiba. Előre szükségesnek tartom hangsúlyozni, hogy azért a helyzetért, ami ma többé-kevésbé a falusi ifjúságot jellemzi, nem az ifjúság, hanem az idősebbek, elsősorban pedig a társadalmi szervezetek felelősek.

Mert mit tesz ma szombaton este és vasárnap a falusi fiatalok zöme? Kocsmázik. Van ott ugyan szórakozás is: táncol, biliárdozik, kuglizik a legény, sokszor bokszol és birkózik, vagy fut is, ha a sok spriccer után még bír. Nem állítom, hogy mindenütt és az egész ifjúsággal ez a helyzet, de tény, hogy aggasztóan gyakori ez az eset. Hogy ez így nem jól van, abban valamennyien egyetértünk. A legnagyobb feladat ennek megváltoztatásában a *Partizánra* vár, erre a sokoldalú testnevelési szervezetre, amely a helyi sajtóságokat figyelembevéve állíthatja össze programját. Ez elsősorban szórakoztató jellegű legyen. Mert ne feledjük el, hogy egyéb szórakozás híján vezet a falusi fiatalember útja a kocsmába.

Nagy feladat vár a katonai előképző tábороkra is. Ezt azonban munkaterének megváltoztatásával kell kezdenie. Mert hiába tanulja meg az ifjú a puská részzeit, a díszmenetet és a harcászat minden részletét, ha nincs fizikai ereje arra, hogy — ha úgy adódik — el tudja viselni a nehézségeket. A sorozóbizottságok nem egyszer visszautasítják az ifjút — pedig kitűnő

volt az előképző táborban, — mert gyenge fizikumú. A sport ezen is segíthet. Az atlétika megtanítja futni, ugrani, dobni. Nem lehet továbbá jó katona az sem, aki nem tud úszni. A természetjárók játszva és versenyezve megtanulják a tájékozódást ismeretlen terepen. Az ökölvívót és birkózót reflexe alkalmassá teszi a közelharcra. Azután, ha motort vezetni nem is, de kerékpározni feltétlenül tudnia kell minden fiatalnak. Célbalőni éppen úgy kell a sportlövő egyesületben, mint a katonaságnál, stb. stb.

A noviszádi járási táborozáson a tavasszal az egyik csoporthoz beosztottak egy úszómestert. A csoport 120 tagja közül 10 óra alatt 93-an megtanultak úszni. Lehetséges, hogy 93 ember életét mentették meg ezzel. A kísérletezések során az egyik táborban a gránátvetést próbálták. Nem egy ifjú csak annyira dobta a gránátot, hogy ha valódi lett volna, őt is megsebesítette vagy megölte volna.

És még valamit: minden alkalommal 14 napot tölt a falusi ifjú a táborban. Feltételezhető-e, hogy ne szeresse meg valamelyiket a sok sportág közül, ha jó pedagógus és jó szakember az előadó?

VÉGRE TERVEK

A tudományos intézetek, a közoktatásügyi fórumok készítik a terveket és hamarosan írott törvény biztosítja majd a testnevelés legfőbb kérdéseinek megoldását. Az egész társadalmi valóságunkra jellemző kezdeményezésnek a felvetődő kérdések megoldásában érvényesülnie kell a testnevelés terén is. Az óvodák helyzetétől kezdve a minőségi sport problémájáig úgyszólván minden a helyi hatósági és társadalmi szervektől függ.

Ime még néhány adat, amihez nem kell kommentár:

Országos viszonylatban is ismert labdarúgó szakértő és edző a zágrebi Antalkovics. Hivatásos edzőnek azonban nem hajlandó elmenni, mert mint maga is mondja, most mint könyvelőnek biztos az állása nyugdíjas koráig, de mi történne, ha csapata kiesne a ligából? Akkor nem marad más hátra, mint kezébe venni a vándorbotot.

Részben szakember, részben szervező híján a meglévő kevés sportobjektum sincs kellően kihasználva. Kulán, Becsén, Zrenyaninban például alig használják a vadonatúj futópályát.

A tartományi sportintézet tanfolyamot hirdetett edzők és segédedzők képzésére. A hálólabdázó, rugbyzó és atlétikai edzők tanfolyamát nem tartották meg, mert a jelöltek egy hónapi fizetését senki sem biztosította. Egy sem hivatásos sportmunkás, nagyrészüik családos ember, és hiába biztosította az intézet az ország legjobb szakembereit előadónak, a hallgatók nem mondhatták le fizetésükről.

A szuboticaí Partizán egyesület otthonának helyiségeiben iskola, mozi és lakás is van. Ugyanakkor iskolák szűkölködnek tantermek nélkül és sportklubok helyiség híján nem tudnak tornáztatni, edzést végezni.

A sportorvosok első országos szaktanácskozásán Noviszádon az egyik felszólaló a következőket mondta: „Tegnap aláírtam 30 sportoló igazolását, egészségesnek nyilvánítottam őket anélkül, hogy egyet is láttam volna közülük”.

Kísérletekkel megállapították, hogy a munka alatti félórás pihenő sokkal kedvezőbb hatással van a további munkaképességre, ha a munkás lezuhanyozza magát. Érdekes volna tudni, hogy üzemeinkben van-e rá példa, hogy ezt alkalmazzák.

1957-et írunk, 12 év múlt el a felszabululás óta. Politikai, gazdasági és kulturális életünk, egész társadalmi valóságunk sokkal nagyobb haladást tett, mint általában a világban. Lehetséges, hogy éppen azért tűnik szembe a testnevelés lemaradása. De ez csupán magyarázat s nem mentség. A tervek, ismétlem, szépek. De joggal vethetjük fel a kérdést: hány nemzedéknek kell felnőnie addig szemüveges, gerincferdüléssel, lúdtalpas, szűkmellű gyerekekkel, akiket aztán orvosi tanácsra és költségre Adriára és Szlovéniába küldünk, vagy kiállítjuk nekik a „tornától felmentve” igazolványt?

